

Miten joukkorahoitusta saaneet yritykset ovat
hoitaneet velvoitteensa?

Selvitys 3/2021

Julkaisun nimi:

Miten joukkorahoitusta saaneet yritykset ovat hoitaneet velvoitteensa?

Tekijät:

Mikko Kotiranta ja Sini Hurmerinta

Julkaisija: Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö

Julkaistu: 21.9.2021 - päivitetty 5.11.2021

Julkaisutapa: Sähköinen (PDF)

Julkisuus: Julkinen

Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 13 § ja JulKL (621/1999) 5:3 §:n 2 k

Lisätietoja mediallyle:

Johtaja Janne Marttinen, puh. 029 512 6066

Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 029 512 6070

Muut yhteydenotot htsy@vero.fi tai harmaatalous.fi -sivusto

Velvoitteidenhoitoselvityksen voi pyytää ilmiöselvityksessä kuvatus ryhmän perusteella. (Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 5:3 §)

Harmaan talouden selvitysyksikön selvityksissä esitetyt näkemykset ja tulokintakannanotot ovat yksikön omia, eivätkä ne sido Verohallintoa tai muita viranomaisia

Tiivistelmä

Selvityksessä tarkastellaan, miten joukkorahoitusta saaneet yritykset ovat hoitaneet veloitteensa ja esiintyykö merkkejä mahdollisesta harmaan talouden harjoittamisesta.

Joukkorahoittamista on hyödynnetty hyvin erilaisissa rahoitusta tarvitsevilla projekteilla käyttäen digitaalisia alustoja. Joukkorahoituksella on monia muotoja: lahjoitus-, hyödyke-, laina- ja sijoitusmuotoinen sekä vertaislainaaminen.

Joukkorahoituslain ja -asetuksen mukaisesti joukkorahoitus on rahoitusmalli, jossa yritys kerää suurelta joukolta yksityisiä henkilöitä ja muilta tahoilta rahaa yleensä kasvun ja investointien rahoittamiseksi. Selvityksen kohdejoukko muodostettiin yrityksistä, joiden toimintaa on rahoitettu sijoitusmuotoisesti vuosina 2012 - 2018. Yritysjoukon kooksi muodostui 121 osakeyhtiötä.

Joukkosijoituksia saaneista yrityksistä oli toiminnaltaan tappiollisia lähes 70 prosenttia vuonna 2020. Vakavaraisuudeltaan heikossa tilanteessa oli vajaa 40 prosenttia. Koko yritysryhmästä laskettuna neljänneksellä oli negatiivinen oma pääoma. Noin viidesosalla tarkastelluista yrityksistä ei ollut käytettävissä tilinpäätöstietoja.

Joukkosijoituksia saaneiden yritysten verovelkojen yhteissumma oli lähemmäs neljä miljoonaa euroa. Verovelkaa oli yli kolmanneksella yrityksistä (44 yritystä). Kokonaisverovelasta noin 2,6 miljoonaa euroon ei kohdistunut voimassa olevaa maksujärjestelyä. Kahteen yritykseen on toimitettu arvioverotus vuonna 2019 ja yhteentoista on tehty verotarkastus vuosina 2017 - 2020. Yhdessäkään verotarkastuksessa ei ole havaittu harmaata taloutta.

Avoimia ulosottoasioita löytyi vain 12 yritykseltä yritysryhmän heikosta yleisestä taloudellisesta tilanteesta ja verovelkoista huolimatta. Joukkorahoitusta saaneista 8 yritystä oli haettu konkurssiin ja yhdellä oli saneerausvaiheita.

Joukkorahoitusta saaneilla yrityksillä pääomat kuluvat tappioiden kattamiseen ja saatu joukkorahoitus mahdollistaa monesti toiminnan jatkumisen useamman vuoden. Sijoituksia saamattomista vertailujoukon yrityksistä moni on joutunut lopettamaan toimintansa aikaisemmin pääomien loppuessa. Yritysryhmien välisessä veloitteidenhoidon tason vertailussa ei sen sijaan havaittu selkeitä eroja.

Joukkorahoitusta saaneiden yritysten 1 397 organisaatiohenkilön ja 8 275 kytkenäyrityksen velkaantuminen oli hyvin keskittynyttä pienelle joukolle. Organisaatiohenkilöillä ei ollut voimassa olevia liiketoimintakieltoja.

Avainsanat: Ilmiöt; Alustatalous; Rahoitus- ja vakuutus toiminta; Maksukyvyttömyys; Joukkorahoitus

Sisällys

1	SIJOITUSMUOTOINEN JOUKKORAHOITUS ON KASVUSSA.....	1
1.1	Eri joukkorahoitusmuodoilla välitetyt rahamäärät Suomessa	2
1.2	Joukkorahoituksen lainsäädäntö ja verotus	3
1.3	Joukkorahoittamiseen liittyy aina riski.....	3
2	TUTKIMUSONGELMA JA ALATAVOITTEET	5
3	MILLAISIA OVAT JOUKKOSIJOITUKSIA SAANEET YRITYKSET?	6
3.1	Joukkosijoituksia saaneet useimmiten uusmaalaisia, innovatiivisia osakeyhtiöitä.....	6
3.2	Suurin osa yrityksistä on ohittanut toiminnan alkuvaiheen	7
3.3	Osa yrityksistä on jo poistunut toiminnan loppumisen vuoksi viranomaisrekistereistä.7	
3.3.1	Ennakkoperintärekisteristä poistamisen syyt.....	8
3.4	Enemmistö joukkosijoituksia saaneista yrityksistä on mikroyrityksiä	9
3.4.1	Liikevaihto	9
3.4.2	Maksetut palkat ja työntekijöiden määrä.....	10
3.5	Verojenmaksu keskittyy pienelle joukolle.....	11
4	HEIKKO TALOUS RASITAA MONEN JOUKKOSIJOITUSYRITYKSEN TOIMINTAA.13	
4.1	Joukkosijoitusyritykset tuottavat usein tappiota	13
4.2	Vain pieni määrä joukkosijoitusyrityksistä on ulosotossa	14
5	VEROVELAT OVAT SUURIN ONGELMA VELVOITTEIDENHOIDOSSA	16
5.1	Arvioverotettuja yrityksiä oli vain kaksi.....	16
5.2	Kolmasosalla joukkosijoitusyrityksistä oli verovelkaa	16
5.3	Työttömyysvakuutusmaksujen luottotappiot ovat matalalla tasolla	17
6	VERTAILU ILMAN JOUKKORAHOITUSTA TOIMINEISIIN YRITYKSIIN	18
6.1	Yritysten toimimattomuus	18
6.2	Taloudellinen tilanne	18
6.3	Velvoitteidenhoito	19
6.4	Täytyneiden riskikriteerien yhteismäärä.....	20
7	ORGANISAATIOHENKILÖIDEN JA HEIDÄN YRITYSTENSÄ VELKAANTUMINEN	
KESKITTYY	21	
7.1	Organisaatiohenkilöiden verovelat.....	21
7.2	Organisaatiohenkilöiden ulosottovelat	21
7.3	Kytkenäyritysten velkaantuminen	22
7.4	Organisaatiohenkilöiden ja heidän yritysten velkaantuminen samalla tarkasteluhetkellä.....	23
8	YHTEENVETO.....	25
9	LÄHTEET	28
10	LUETTELO KUVISTA JA TAULUKOISTA.....	30
11	LIITTEET	31

1 SIOITUSMUOTOINEN JOUKKORAHOITUS ON KASVUSSA

Joukkorahoitus on tapa kerätä rahoitusta henkilöiden ja organisaatioiden erisisältöisille hankkeille sekä yritysten toimintaan. Rahoitus kerätään laajalta joukolta eli yleisöltä internetissä toimivien palvelualustojen kautta. Joukkorahoituksessa palvelunvälittäjä tarjoaa teknisen markkinapaikan rahoittajien ja rahoitettavien hankkeiden sekä niiden takana olevien tahojen toiminnalle. (HE 46, 2016)

Joukkorahoitukselle ei ole olemassa yhtä yleispätevää vakiintunutta oikeudellista määritelmää sen paremmin kansallisesti kuin EU-tasolla. Joukkorahoitus on syntynyt toimialan luomana käsitteenä. Joukkorahoitus on lisäksi jatkuvassa muutoksessa, kun markkinat kehittävät säännöllisesti uusia toimintamalleja niin Suomessa kuin kansainvälisesti. (Kallio & Vuola, 2018)

Joukkorahoitus käsittää monenlaisia, toisistaan poikkeavia ja erisisältöisiä rahoitusmuotoja. Lahjoitusmuotoisessa joukkorahoituksessa yleisöltä kerätään lahjoituksia tiettyyn hankkeeseen. Sen sijaan hyödyke-, vastike-, palkinto- tai ennakkomyyntimuotoisessa joukkorahoituksessa rahoittajille tarjotaan jonkinlaista vastiketta. Lainamuotoisessa joukkorahoituksessa yleisöltä lainataan rahaa, ja se luvataan maksaa takaisin korkoineen (tai joissakin tapauksissa ilman korkoa). Sijoitusmuotoisessa joukkorahoituksessa yritys tai muu taho laskee liikkeeseen osakkeita, velkajirjoja tai muita rahoitusvälineitä. (Valtionvarainministeriö, 2016)

Yritysten rahoitustarpeiden täyttämiseen useimmiten käytetyt laina- ja sijoitusmuotoiset joukkorahoitusmuodot ovat kasvaneet kaikkein voimakkaimmin joukkorahoitusmuodoista viime vuosina. (Suomen Pankki, 2021). Joukkorahoituksen katsotaan sopivan erityisesti pienten ja kasvuvaiheessa olevien yritysten alkuvaiheen rahoitukseen. (HE 46, 2016)

Yritystoiminnan aloittava rahoitus on usein peräisin yrityksen perustajien omista varoista tai yrittäjän lähipiirin ja tuttavien tarjoamasta rahoituksesta. Lainaa joudutaan ottamaan yritykselle yksityishenkilönä, koska yrityksellä ei ole vakuutena toimivaa omaisuutta. Ammattimaiset sijoittajat eivät tee sijoituksia tässä vaiheessa enkelisijoittajia ja muutamia venture capital -rahastoja lukuun ottamatta. (Kallio & Vuola, 2018)

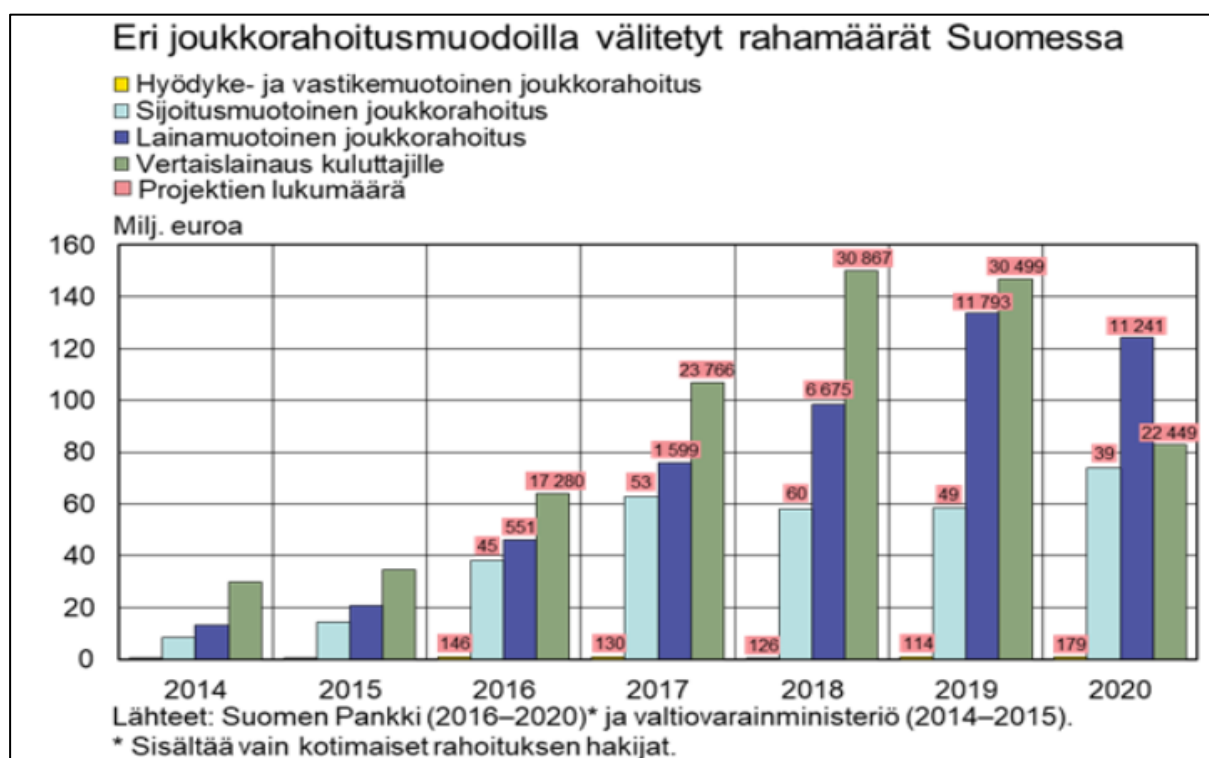
Yleisesti sijoitukset start up -yrityksiin ovat korkeariskisiä. Arvioiden mukaan yli puolet start up -yrityksistä lopettaa toimintansa muutamassa vuodessa. Suurin osa niistä käy päivittäistä taistelua pystyssä pysymiseksi ja liiketoiminnan jatkamiseksi. Vain harvoista eloon jäävistä yrityksistä tulee isoja ja menestyneitä (Valtionvarainministeriö, 2016).

1.1 Eri joukkorahoitusmuodoilla välitetyt rahamäärät Suomessa

Ensimmäinen suomalainen sijoitusmuotoista joukkorahoitusta välittävä alusta aloitti toimintansa vuonna 2012 (Talvitie, 2016). Joukkorahoituslaki ja -asetus tulivat voimaan vuonna 2016.

Suomen Pankin mukaan yrityksille suunnatun joukkorahoituksen kautta välitettiin vuonna 2020 rahoitusta yli 200 miljoonan euron arvosta. Vuonna 2020 suomalaisilla alustoilla välitettiin 4,6 prosenttia enemmän joukkorahoitusta kuin edellisellä vuonna. Yritysten saamasta joukkorahoituksesta 62 prosenttia oli lainamuotoista ja 37 prosenttia sijoitusmuotoista. Suomalaisille yrityksille välitetty lainamuotoinen joukkorahoitus supistui 9 miljoonalla eurolla vuonna 2020, mutta säilytti asemansa yritysten tärkeimpänä joukkorahoituksen lähteenä.

Kuvio 1. Eri joukkorahoitusmuodolla välitetyt rahamäärät Suomessa

Lähde: Suomen Pankki 2021

Onnistuneita sijoitusmuotoisia rahoituskerroksia toteutettiin yhteensä 39 vuonna 2020, mikä on 10 vähemmän kuin vuonna 2019. Yritykset saivat keskimäärin 1,9 miljoonan euron arvosta pääomaa sijoitusmuotoisen joukkorahoituksen kautta vuonna 2020, mikä on 700 000 euroa enemmän kuin vuonna 2019. Vuonna 2020 lainamuotoisia joukkorahoituskerroksia toteutettiin runsaat 11 200, mikä on 5 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Rahoituskerroksen kautta saatu keskimääräinen laina oli noin 11 000 euroa.

1.2 Joukkorahoituksen lainsäädäntö ja verotus

Joukkorahoitus on yläkäsitteenä hyvin epämääräinen ja sen piiriin voi kuulua monenlaista toistaan sisällöllisesti poikkeavaa toimintaa. Joukkorahoitukseen jollain tavalla liittyviä säännöksiä on monissa eri kansallisissa laeissa sekä EU-tason direktiiveissä ja asetuksissa, jotka on saatettu voimaan ennen kuin joukkorahoitus nousi laaja-alaiseen julkiseen tietoisuuteen. Voimassa olevaa lainsäädäntöä voidaan kuitenkin soveltaa joukkorahoitukseen ja sen yleisimpiin ilmenemismuotoihin. Tämä vaatii kunkin joukkorahoitusalueen toiminnan arviointia, jotta voidaan yksilöidä, minkä voimassa olevan lainsäädäntökehikon alaisuuteen toiminta kulloinkin kuuluu. (Kallio & Vuola, 2018)

Vuonna 2016 voimaantulleella Joukkorahoituslailla on ollut tarkoitus selkiyttää lainsäädäntöä, parantaa sijoittajansuojaa, lisätä yritysten rahoitusvaihtoehtoja sekä monipuolistaa rahoitusmarkkinoita. Lain soveltamisalaan kuuluvat kuitenkin ainoastaan elinkeinotoiminnan rahoituksessa hyödynnetyt laina- ja sijoitusmuotoiset joukkorahoitukset (HE 46, 2016) Näin ollen mikään nykyinen voimassa oleva laki ei myöskään Suomessa kata kaikkia joukkorahoituksen toimintamuotoja. Julkisesti ei myöskään ole saatavilla virallista ohjeistusta eri joukkorahoitusmuodoista, näihin kulloinkin sovellettavasta lainsäädännöstä tai toimintaa valvovasta viranomaisesta. Sovellettavaksi tuleva laki määräytyy usein joukkorahoitusmuodon sekä toisinaan viranomaisen tekemän tapauskohtaisen harkinnan perusteella. (Kallio & Vuola, 2018)

Verotuksenkin osalta joukkorahoitus on suhteellisen tuore ilmiö. Sijoitusmuotoisen joukkorahoituksen määritelmää joukkorahoituslaissa on pidetty vaikeaselkoisena. Osa lainamuotoiseksi joukkorahoitukseksi periaatteessa katsottavasta toiminnasta sisällytetään sijoitusmuotoisen joukkorahoituksen piiriin erityisesti, jos lainaustoimintaa on harjoitettu sijoitusinstrumenteilla, kuten joukkolainoilla tai hybridi-instrumenteilla. Joukkorahoitukseen mukaan lähtevän sijoittajan tulisikin selvittää, onko kyseessä oman vai vieraan pääoman ehtoinen sijoitus yritykselle, koska näitä koskevat verotusperiaatteet eroavat toisistaan. (Pettersson & Tuomi, 2017)

Verolainsäädännössä ei ole erikseen nimenomaisesti joukkorahoitusta koskevia säännöksiä. Saadun tuoton verotukseen sovelletaan osinkotuloa tai korkotuloa koskevia tuloverolain tai korkotulon lähdeverosta annetun lain säännöksiä. Vastikkeeksi saadun arvopaperin luovutuksesta saatuun voittoon tai tappioon sovelletaan puolestaan tuloverolain luovutusvoittoa koskevia säännöksiä. Arvopaperin arvomenetys saadaan vähentää, jos sitä voidaan konkurssin tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi pitää lopullisena. Jos toiminta täyttää sen sijaan elinkeinotoiminnan tunnusmerkit, niin toimintaan sovelletaan elinkeinoverolain säännöksiä ja tällainen omaisuus on tyypillisesti vaihto-omaisuutta. (Nieminen & Nykänen, 2018)

1.3 Joukkorahoittamiseen liittyy aina riski

Käsite joukkorahoitus on lähtenyt liikkeelle joukkoistamisesta. Joukkoistaminen tarkoittaa, että yleisöltä kerätään ideoita ja palautetta käytetään yrityksen kehittämiseen (Day, 2021). Joukkoistamiseen on kuulunut myös se, että yleisö on avustanut yritystä antamalla lahjoituksia saamatta mitään takaisin tai saamalla takaisin vähemmän kuin on lahjoittanut. Joukkorahoittamisessa on ollut alun perin kyse siitä, että jokin organisaatio (muukin kuin yritys)

kerää suurelta joukolta yksityisiä ihmisiä ja muita tahoja pieniä tai pienehköjä summia rahaa toteuttaakseen jonkin heidän kannattamansa hankkeen (Harmaala, ym., 2017).

Aina kun yritys hankkii varoja osakemuotoisen joukkosijoittamisen avulla, sillä on tiedonantovelvollisuus. Se tarkoittaa, että yhtiön on laadittava perustietoasiakirja. Joukkorahoituslupa pitää puolestaan huolen siitä, että tieto on kaikkien sijoittajien saatavilla. Alustan tehtävä on usein myös ainakin perustasolla varmistaa, että yrityksen itsestään ja liiketoiminnastaan antama tieto pitää paikkansa. (Kallio & Vuola, 2018)

Joukkosijoituksia hakevat yritykset tähtäävät yleensä kasvuun ja pyrkivät tietenkin vakuuttamaan sijoittajat viesteillään. Sijoitusmuotoinen joukkorahoitus voi sopia piensijoittajalle, jos hän on valmis sietämään tavallista sijoitustoimintaa korkeampia riskejä. Riskeihin kuuluu alkuvaiheessa olevan yrityksen normaalia suurempi konkurssiriski. Yritys saattaa tuottaa tappiota, eli osinkoa ei ole luvassa. (Simola, 2018)

Finanssivalvonta onkin kehottanut joukkorahoitusta hakevia yhtiöitä ja joukkorahoituksen välittäjiä kiinnittämään huomiota erityisesti sijoituksen riskien esittämiseen ja yhtiön taloudellisen tilanteen kuvaamiseen. Myös ennusteiden taustalla olevat oletukset ja niihin liittyvät riskit on kerrottava selkeästi. Perustietoasiakirjoissa on havaittu puutteita ja tietojen esittäminen ei ole ollut tasapuolista (Finanssivalvonta, 2021).

Joukkosijoitusyritysten osakkeiden likviditeetti on heikko. Osakesijoituksesta listaamattomaan yritykseen on vaikea päästä eroon, sillä jälkimarkkinaa ei suoraan ole. Käytännössä osakkeet voi myydä tai yritys saattaa ostaa osakkeensa takaisin. Pääsääntö kuitenkin on, että näihin sijoituksiin ollaan sidoksissa, kunnes tapahtuu yritysosto, listautuminen tai muu yritysjärjestely (Leiviskä, 2016)

Myös joukkorahoituslupoihin voi liittyä maksuvalmius- ja konkurssiriski. Lisäksi kannattaa kiinnittää huomioita siihen, millaisia yrityksiä niiden avulla on rahoitettu, miten ne ovat menestyneet ja millaista tuottoa alustan kautta rahoitusta hakeneet yritykset ovat maksaneet sijoittajille. (Kallio & Vuola, 2018) Tämä kertoo siitä millaisia yhtiöitä ne ovat hyväksyneet alustalleen hakemaan rahoitusta.

2 TUTKIMUSONGELMA JA ALATAVOITTEET

Selvityksessä tarkastellaan, miten joukkorahoitusta saaneet yritykset ovat hoitaneet velvoitteensa ja esiintyykö merkkejä mahdollisesta harmaan talouden harjoittamisesta.¹

Selvityksessä kerrotaan yleisesti joukkorahoitusta saaneiden yritysten toiminnasta ja joukkorahoitusta koskevasta lainsäädännöstä. Selvityksessä tarkastellaan ainoastaan elinkeinotoiminnan rahoituksessa hyödynnettyä sijoitusmuotoista joukkorahoitusta. Yrityksille suunnattu velkamuotoinen joukkosijoittaminen jää siis kokonaisuudessaan selvityksen ulkopuolelle.

Alatavoitteina on selvittää:

1. Millaisia ovat joukkosijoituksia saaneet yritykset?
2. Minkälainen on niiden taloudellinen tilanne?
3. Mikä on yritysjoukon eri velvoitteiden hoitamisen taso?
4. Miten ne ovat pärjänneet verrattuna toiminnaltaan vastaaviin joukkosijoituksia saamattomiin yrityksiin?
5. Miten laajaa joukkosijoitusyritysten organisaatiohenkilöiden ja kytkentäyritysten velkaantuneisuus on? Onko organisaatiohenkilöiden ja heidän kytkentäyritystensä velkaantuneisuuden välillä löydettävissä yhteyksiä?

Selvityksen kohdejoukko muodostettiin yrityksistä, joiden toimintaa on rahoitettu joukkosijoittamisella vuosina 2012 - 2018. Rahoitus on välitetty jonkin kolmesta toimintaansa edelleen jatkavan välittäjän kautta. Yritysjoukon koko oli 121 osakeyhtiötä.

Joukkorahoituslain 12 §:n mukaan joukkorahoituksen saaja ei voi olla konkurssissa. Yrityssaaneerausmenettely ei kuitenkaan muodosta estettä joukkorahoituksen hankkimiselle edellyttäen, että rahoitusta tarjoavat saavat riittävästi informaatiota rahoituksen saajan olosuhteista ja niihin liittyvistä riskeistä. (HE 46, 2016)

¹ Yleisesti julkisoikeudellisella velvoitteidenhoidolla tarkoitetaan veroihin tai lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvaikutusmaksuihin maksuihin liittyviä velvoitteita (rekisteröityminen, ilmoittaminen ja maksaminen).

3 MILLAISIA OVAT JOUKKOSIJOITUKSIA SAANEET YRITYKSET?

Tämän osion tehtävänä on kuvata millaisia joukkosijoituksia saaneet yritykset ovat. Aluksi tarkastellaan yritysten toimialaa ja maantieteellistä sijaintia. Tämän jälkeen huomion kohteena on yritysten toiminta-aika ja viranomaisrekistereihin kuuluminen. Toiminnan laajuutta kuvataan tarkastelemalla joukkosijoitusyritysten liikevaihtoa, taseen suuruutta ja työntekijöiden määrää. Lopuksi selvitetään miten paljon veroja nämä yritykset maksavat.

3.1 Joukkosijoituksia saaneet useimmiten uusmaalaisia, innovatiivisia osakeyhtiöitä

Selvityksen kohdejoukkona oli 121 yritystä, joiden toimintaa oli rahoitettu osakemuotoisella joukkosijoittamisella jonkin kolmesta toimintaansa edelleen jatkavan suomalaisen joukkosijoitusalan² kautta vuosina 2012 - 2018. Joukkosijoittaminen perustuu siihen, että sijoittajat saavat rahoilleen vastineeksi yrityksen osakkeita. Tämän vuoksi selvityksessä tarkasteltujen yritysten yritysmuotona oli ainoastaan osakeyhtiö.

Joukkorahoituslain mukaan joukkorahoituksen hakeminen ei edellytä, että elinkeinonharjoittajan tulisi olla oikeushenkilö. Toiminimikin voi olla rahoituskohteena. Saajana ei voi olla kuitenkaan pörssiyhtiö.

Taulukko 1. Toimiala

Toimialaluokka	Lkm	Lkm osuus
C Teollisuus (10-33)	20	17 %
G Tukku- ja vähittäiskauppa; ym. (45-47)	9	7 %
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta (55-56)	4	3 %
J Informaatio ja viestintä (58-63)	38	31 %
K Rahoitus- ja vakuutus toiminta (64-66)	4	3 %
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (69-75)	25	21 %
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut (86-88)	3	2 %
R Taiteet, viihde ja virkistys (90-93)	7	6 %
Muut toimialat	11	9 %
Yhteensä	121	100 %

Lähde: Verohallinto 06/2021

Pääasiallisen toiminnan toimialaluokan mukaan tarkastelluista yrityksistä lähes kolmasosa kuului pääluokkaan informaatio ja viestintä. Yrityksistä noin viidesosan toimiala oli ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta. Teollisuuden osuus oli 17 prosenttia. Tämän jälkeen seuraavaksi suurimman toimialan tukku- ja vähittäiskaupan osuus oli alle 10 prosenttia.

Tämä toimialajakauma tukee yleistä käsitystä, että erityisesti innovatiivisten ja uutta teknologiaa soveltavien yritysten kasvun rahoituksessa joukkorahoituksella on kasvava merkitys. Joukkorahoituksen merkityksen on arvioitu kasvavan lähitulevaisuudessa myös kiinteistöliiketoiminnassa ja uusiutuvaan energiaan liittyvissä hankkeissa (HE 46, 2016).

² Invesdor, Privanet ja Springinvest

Taulukko 2. Aluejakauma

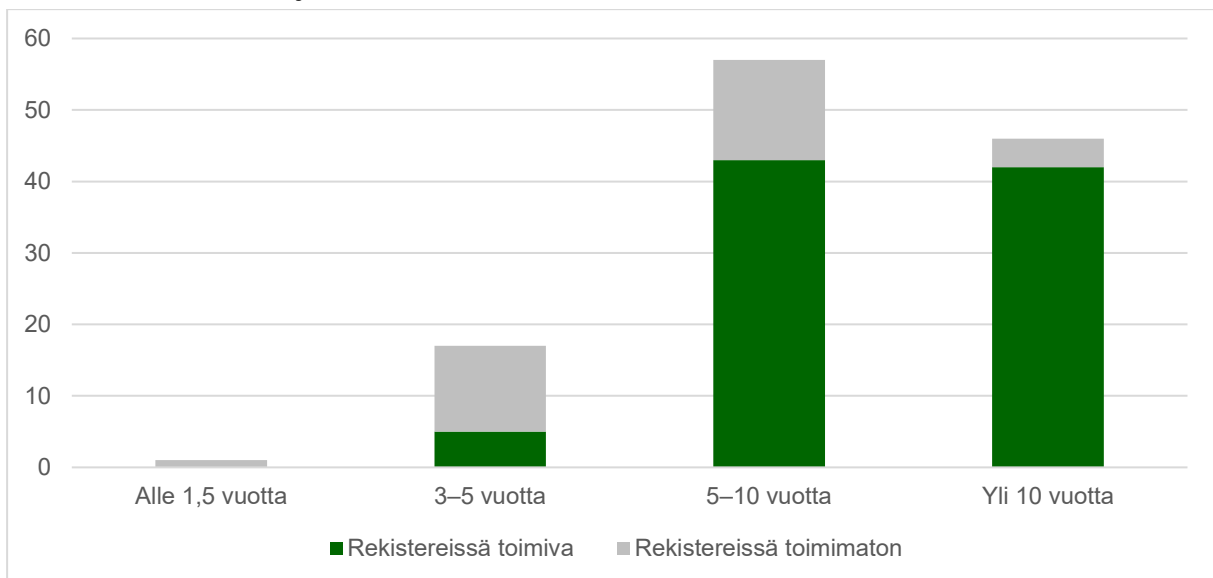
Maakunta	Lkm	Lkm osuus
Uusimaa	74	61 %
Muu Etelä-Suomi	8	7 %
Pirkanmaa	12	10 %
Muu Länsi-Suomi	3	3 %
Pohjois-Pohjanmaa	16	13 %
Muu Pohjois- ja Itä-Suomi	6	5 %
Ahvenanmaa	2	2 %
Yhteensä	121	100 %

Lähde: Verohallinto 06/2021

Joukkosijoitusyritysten liiketoiminta oli hyvin keskittynyt Uudellemaalle, jonka osuus oli yksinäänkin suurempi kuin kaikkien muiden maakuntien yhteenlaskettu osuus. Uudenmaalle oli sijoittunut 60 prosenttia tarkastellusta yrityksistä. Maakunnista Pohjois-Pohjanmaan, Pirkanmaan ja muun Etelä-Suomen osuus oli kunkin noin 10 prosenttia.

3.2 Suurin osa yrityksistä on ohittanut toiminnan alkuvaiheen

Rekisteritietojen perustella määritelty toimivuus kuvaa yrityksen tosiasiallista toimintaa. Joukkosijoituksia saaneista yrityksistä oli Verohallinnon vuoden 2021 rekisteritietojen perusteella toimivia 90 ja näistä yrityksistä 85 oli toiminut yli viisi vuotta. Sen sijaan neljännes (31 joukkosijoitusyritystä) oli Verohallinnon rekistereissä toimimattomia.

Kuvio 2. Toiminta-aika jaettuna rekisterissä toimivuuden mukaan

Lähde: Verohallinto 06/2021

3.3 Osa yrityksistä on jo poistunut toiminnan loppumisen vuoksi viranomaisrekistereistä

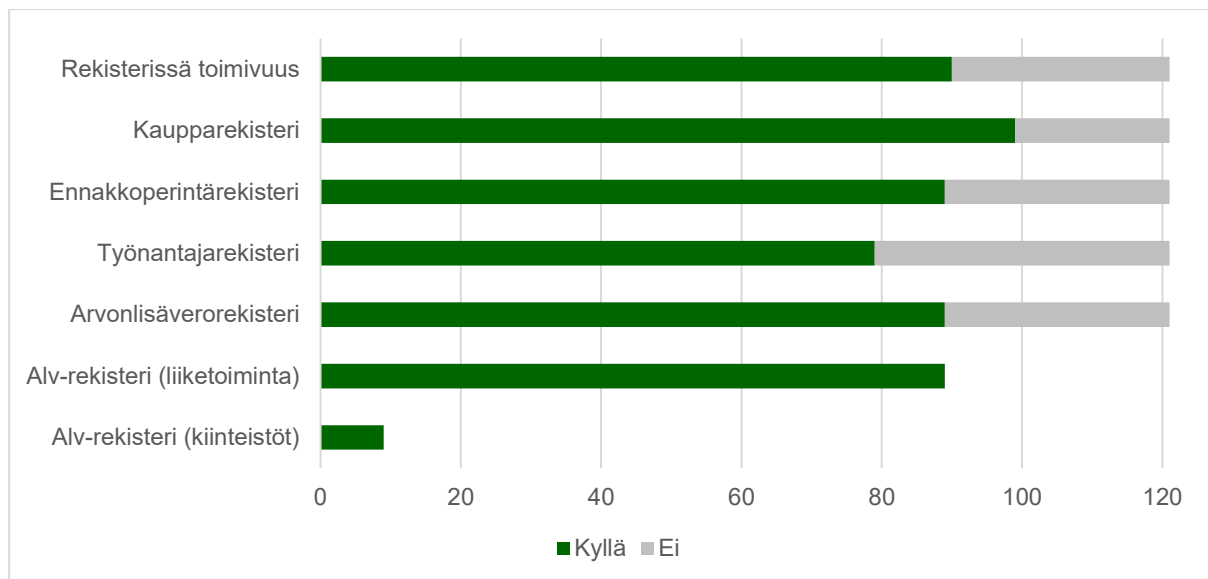
Joukkosijoituksia saaneista yrityksistä 99 kuului ja 22 ei kuulunut **kaupparekisteriin**. Kuten aikaisemmin on jo selvitetty, Verohallinnon rekistereissä toimi 90 kohdejoukon yritystä vuoden 2021 alkupuolella. **Ennakkoperintärekisteriin** kuuluivat lähes kaikki Verohallinnon rekisterien

mukaan toiminnassa olevat yritykset (89 yritystä). Vain yksi toimiva yritys ei kuulunut ennakkoperintärekisteriin. Esimerkiksi ilmoitusten toistuva laiminlyönti voi johtaa ennakkoperintärekisteristä poistamiseen.

Toimivista joukkosijoitusyrityksistä 11 ei kuulunut **työnantajarekisteriin**. Tämä selittynee osittain sillä, että osassa yrityksiä ei työskentele muita kuin yrittäjä itse. Tällöin yrityksen ei pidäkään kuulua työnantajarekisteriin.

Yksi toimivista joukkosijoitusyrityksistä ei kuulunut **arvonlisäverorekisteriin**.

Kuvio 3. Rekisteröinnit

Lähde: Verohallinto 06/2021

Arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkityn yrityksen on ilmoitettava ja maksettava arvonlisävero verokausittain. Sama asia koskettaa myös työnantajarekisteriin merkittyä yritystä sekä satunnaista työnantajaa. Verokausi on joko kuukausi, neljännesvuosi tai kalenterivuosi. Rekisteriin merkityn yrityksen on annettava ilmoitus jokaiselta kohdekaudelta, vaikka toimintaa ei olisi ollut. Jos ilmoitusta ei ole tehty määräajassa, Verohallinto arvioi kohdekauden veron määrän ja määrää veronkorotuksen.

3.3.1 Ennakkoperintärekisteristä poistamisen syyt

Yleisin syy ennakkoperintärekisteristä poistamiselle oli konkurssi. Tämä oli syynä lähes puolella tapauksissa (= 16/32 yritystä). Joka viidennellä yrityksellä oli poistamisen syynä toiminnan lopettaminen. Yli 10 prosentin osuudella syinä oli yhteenlaskettuna joko verovelka tai muu oleellinen laiminlyönti.

Taulukko 3. Ennakkoperintärekisteristä poiston syy

Ennakkoperintärekisteristä poiston syy	Lkm	Lkm osuus
Toiminta lopetettu	7	22 %
Verovelkaa	4	13 %
Konkurssi	16	50 %
Muu syy/ Muu olennainen laiminlyönti	5	15 %
Yhteensä	32	100 %

Lähde: Verohallinto 06/2021

3.4 Enemmistö joukkosijoituksia saaneista yrityksistä on mikroyrityksiä

Yrityksen toiminnan laajuus on merkittävä tekijä arvioitaessa sen velvoitteidenhoitoa ja mahdollisia harmaan talouden riskejä. Toiminnan laajuutta voidaan kuvata tilinpäätöstiedoista saatavilla tuloslaskelman liikevaihdolla, taseen loppusummalla, palkansaajien ja maksettujen palkkojen määrällä.

Selvityksessä tarkasteltujen joukkosijoitusyritysten yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli yli 200 miljoonaa euroa ja taseen yhteissumma 600 miljoonaa euroa vuonna 2018. Näissä yrityksissä työskenteli yli 3 000 palkansaajaa, joille maksettiin palkkoja lähemmäs 60 miljoonaa euroa.

3.4.1 Liikevaihto

Yli puolet joukkosijoitusten kohteena olleista yrityksistä oli liikevaihdon laajuuden perusteella mikroyrityksiä. Ainoastaan yritysjoukon neljä suurinta toimijaa oli luokiteltavissa keskisuuriksi yrityksiksi vuonna 2019. Näiden neljän yrityksen yhteenlaskettu liikevaihto muodosti puolet kaikkien joukkosijoituksen kohteena olleiden yritysten liikevaihdosta. Verohallinnolla ei ollut saatavilla 29 yrityksen liikevaihtotietoa vuodelta 2019.

Taulukko 4. Liikevaihto luokittain vuonna 2019

Liikevaihtoluokka	Lkm	Lkm osuus	Euroa	Euroa osuus
Ei tietoa	29	24 %		
Alle 40 000 €	9	7 %	87 485	0 %
40 000 - 100 000 €	13	11 %	901 621	0 %
100 000 - 400 000 €	17	14 %	3 846 525	1 %
400 000 - 1 000 000 €	13	11 %	8 149 313	3 %
1 000 000 - 2 000 000 €	15	12 %	22 510 064	9 %
2 000 000 - 10 000 000 €	21	17 %	93 012 097	36 %
Yli 10 000 000 €	4	3 %	130 160 941	50 %
Yhteensä	121	100 %	258 668 045	100 %

Lähde: Verohallinto 06/2021

Liikevaihto: mikro ≤ 2 milj. €, pieni ≤ 10 milj. €, keskisuuri ≤ 50 milj. €, suuri > 50 milj. €

Tarkemmassa tarkastelussa huomattiin, että joukkorahoituksen saaminen näyttäisi nostavan yrityksen liikevaihtoa etenkin sijoitusvuotta seuraavana vuonna. Suurilla sijoitussummilla näyttäisi olevan suurempi vipuvaikutus liikevaihdon kehittymiseen kuin pienemmillä yhteissummillä.

Taulukko 5. Tase luokittain 2019

Taseluokka	Lkm	Lkm osuus	Euroa	Euroa osuus
Ei tietoa	20	17 %		
Alle 300 000 €	21	17 %	2 134 514	0 %
300 000 - 2 000 000 €	35	29 %	31 891 417	7 %
2 000 000 - 10 000 000 €	33	27 %	153 707 105	35 %
10 000 000 - 43 000 000 €	11	9 %	196 667 049	45 %
Yli 43 000 000 €	1	1 %	49 649 611	11 %
Yhteensä	121	100 %	434 049 696	100 %

Lähde: Verohallinto 06/2021

Tase: mikro ≤ 2 milj. €, pieni ≤ 10 milj. €, keskisuuri ≤ 43 milj. €, suuri > 43 milj. €

Taseen koon perusteella noin puolet tarkastelluista yrityksistä luokiteltiin mikroyrityksiksi. Yrityskooltaan pienyritykseksi luokiteltiin puolestaan lähes kolmannes yrityksistä. Keskikokoisia yrityksiä oli 11 joukkosijoituksia saaneiden joukossa ja suuria yrityksiä oli yksi. Tasetieto jäi puuttumaan alle 20 yritykseltä vuonna 2019.

3.4.2 Maksetut palkat ja työntekijöiden määrä

Joukkosijoituksia saaneiden yritysten palkkojen suuruus oli useimmiten 100 000 ja 500 000 euron välillä vuositasolla. Tällaisia yrityksiä oli neljännes kaikista tarkastelluista. Puolesta kahteen miljoonaa euroa vuosipalkkoja maksavien yritysten osuus oli lähes yhtä suuri. Lähes kolmasosalla joukkosijoitusyrityksiä ei ollut euromääräistä palkkatietoa ollenkaan tai se jäi alle 15 000 euroon vuonna 2019. Tietojen puuttuminen voi viitata toiminnan lakkaamiseen tai siihen, että yrittäjä pyörittää yritystä yksin tai perheensä kanssa.

Taulukko 6. Maksetut palkat luokittain 2019

Palkkaluokka	Lkm	Lkm osuus	Euroa	Euroa osuus
Ei tietoa	31	26 %		
Alle 15 000 €	4	3 %	18 264	0 %
15 000 - 100 000 €	14	12 %	904 124	1 %
100 000 - 500 000 €	32	26 %	8 972 146	12 %
500 000 - 2 000 000 €	28	23 %	25 542 278	33 %
2 000 000 - 5 000 000 €	11	9 %	35 278 145	46 %
Yli 5 000 000 €	1	1 %	5 984 900	8 %
Yhteensä	121	100 %	76 699 857	100 %

Lähde: Verohallinto 06/2021

Neljänneksellä joukkosijoituksia saaneista yrityksistä ei ollut palkansaajia vuonna 2019. Jäljelle jääneistä yrityksistä palkansaajien lukumäärän perusteella mikroyrityksiä oli neljännes ja pienyrityksiä kolmannes. Lähemmäs 15 prosenttia kuului keskisuurten yritysten joukkoon. Yrityksistä kaksi oli suuria yksinomaisesti palkansaajien lukumäärää tarkasteltaessa.

Taulukko 7. Palkansaajien lukumäärät luokittain 2019

Palkansaajaluokka	Lkm	Lkm osuus	Palkansaajien lkm	Palkansaajien lkm osuus
Ei palkansaajia	29	24 %		
1–4	19	16 %	45	1 %
5–9	13	11 %	93	3 %
10–49	44	36 %	1 029	30 %
50–249	14	12 %	1 339	40 %
Yli 250	2	2 %	882	26 %
Yhteensä	121	100 %	3 388	100 %

Lähde: Verohallinto 06/2021

Palkansaajat: mikro < 10, pieni < 50, keskisuuri < 250, suuri ≥ 250

Yksityiskohtaisemmassa tarkastelussa huomattiin, että palkansaajien määrä kasvoi joukkorahoitusta saaneilla yrityksillä tarkasteluviuosina 2015 - 2018. Sijoitusvuosikohtaisessa tarkastelussa havaittiin kuitenkin, että tarkastellut yritykset olivat kasvattaneet henkilökuntaansa jo ennen joukkosijoitusten saamista.

3.5 Verojenmaksu keskittyy pienelle joukolle

Maksut -tietokerä kuvaa yrityksen toimintaa kokonaisuudessaan, sillä tietokerä sisältää kaikkien verolajien maksut. Jos yrityksellä ei ole veronmaksua, sillä ei pääsääntöisesti ole verotettavaa tuloa, palkattua henkilökuntaa eikä sen toiminta ole arvonlisäverovelvollista (ellei yritys ole palautusten saaja). Veronmaksun laiminlyönti voi liittyä myös harmaan talouden toimintaan, jolloin verojen maksaminen on tarkoituksellisesti laiminlyöty muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuvasta syystä.

Joukkosijoituksia saaneet yritykset maksoivat veroja yhteensä yli 26 miljoonaa vuonna 2020. Kun tästä summasta vähennetään samojen yritysten saamat palautukset (lähes seitsemän miljoonaa euroa), niin verojen nettomaksamisen suuruus oli 20 miljoonaa euroa.

Taulukko 8. Kaikkien verolajien nettomaksajat/-saajat, bruttomaksajat ja palautusten saajat 2020 nettomaksujen mukaisessa luokittelussa

Nettomaksujen luokittelu	Nettomaksajat/-saajat	Nettomaksajat/-saajat %	Bruttomaksajat	Palautusten saajat
Alle -100 000 €	4	3 %	4	4
-100 000 €...-20 000 €	4	3 %	4	4
-20 000 €...-5 000 €	3	2 %	3	3
-5 000 €...0 €	27	22 %	6	9
0 €...5 000 €	11	9 %	11	7
5 000 €...20 000 €	7	6 %	7	5
20 000 €...100 000 €	25	21 %	25	17
100 000 €...500 000 €	29	24 %	29	22
500 000 €...2 000 000 €	9	7 %	9	8
Yli 2 000 000 €	2	2 %	2	0
Yhteensä	121	100 %	100	79

Lähde: Verohallinto 6/2021

Taulukko 9. Kaikkien verolajien nettomaksut, bruttomaksut ja palautukset 2020 nettomaksujen mukaisessa luokittelussa

Nettomaksujen luokittelu	Nettomaksut €	Bruttomaksut €	Palautukset €
Alle -100 000 €	-2 047 690	642 874	-2 690 564
-100 000 €...-20 000 €	- 88 670	107 499	- 196 169
-20 000 €...-5 000 €	- 35 645	22 597	- 58 242
-5 000 €...0 €	- 19 175	15 231	- 34 406
0 €...5 000 €	15 396	189 319	- 173 923
5 000 €...20 000 €	73 066	223 208	- 150 142
20 000 €...100 000 €	1 424 896	2 059 099	- 634 203
100 000 €...500 000 €	8 059 809	8 719 019	- 659 210
500 000 €...2 000 000 €	7 727 596	9 886 946	-2 159 350
Yli 2 000 000 €	4 439 305	4 439 305	
Yhteensä	19 548 888	26 305 097	-6 756 209

Lähde: Verohallinto 6/2021

Verojen maksaminen keskittyi merkittävässä määrin 11 suurimmalle toimijalle. Näiden maksama euromäärä 12 miljoonaa euroa oli 60 prosenttia kaikista maksetuista nettoveroista. Loput nettomaksajista eli 80 prosenttia kaikista tarkastelluista yrityksistä maksoivat loput 40 prosenttia nettoveroista. Noin kolmasosa joukkosijoitusyrityksistä sai enemmän palautuksia kuin maksoivat veroja.

4 HEIKKO TALOUS RASITTA MONEN JOUKKOSIJOITUSYRITYKSEN TOIMINTAA

Taloustietojen perusteella joukkosijoituksia on tehty yrityksiin, joista merkittävä osa joutuu ajamaan toimintansa alas rahojen loppuessa tai niitä haetaan konkurssiin velkojien toimesta. Mahdolliset ulosottotiedot ovat merkki yrityksen ylivelkaantumisesta ja huonosta maksukyvyistä. Konkurssi- ja yrityssaneeraustiedot kertovat puolestaan, että yrityksellä on tai on ollut vireillä maksukyvyttömyysmenettely. Taustalta voi joissain tilanteissa löytyä myös harmaata taloutta ja talousrikollisuutta.

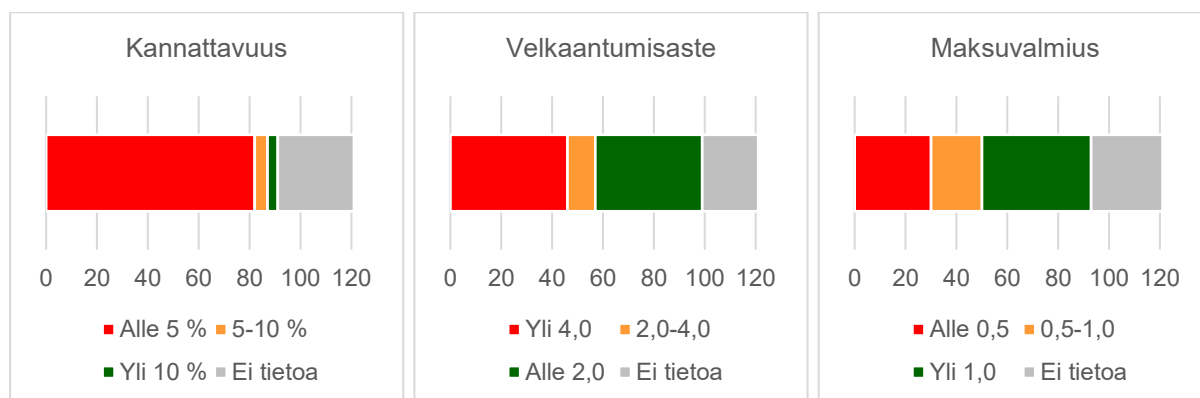
Talousoviossa tarkastellaan tilinpäätöksen avainlukuja, tuloksen tappiollisuutta, negatiivista omaa pääomaa ja talouden häiriötietoja.

4.1 Joukkosijoitusyritykset tuottavat usein tappiota

Toiminnan taloudellinen tulos ja sen kehitys kuvaavat tulo-rahoituksen riittävyyttä velvoitteidenhoitoon. Tilikauden voitto varmistaa toiminnan jatkuvuutta, kun taas tilikauden tappiollisuus vähentää organisaation omaa pääomaa ja vähentää yrityksen rahoitusmahdollisuuksia.

Joukkosijoitusyrityksistä lähes 70 prosenttia oli heikosti kannattavia. Tarkemmassa tarkastelussa heikko kannattavuus tarkoitti myös tilikauden tappiollisuutta. Vakavaraisuudeltaan heikossa tilanteessa oli lähemmäs 40 prosenttia. Koko yritysryhmästä laskettuna neljänneksellä oli negatiivinen oma pääoma. Neljänneksellä yrityksistä oli myös heikko maksuvalmius. Noin viidesosan kohdalla yrityksiä ei ollut käytettävissä tilinpäätöstietoja eri tunnuslukujen laske-
miseksi. Niiden saaminen käyttöön olisi voinut kasvattaa heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien yritysten osuutta entisestään. Taloustietojen perusteella joukkosijoituksia on tehty yrityksiin, joista merkittävä osa joutuu ajamaan toimintansa alas rahojen loppuessa tai niitä haetaan konkurssiin velkojien toimesta.

Kuvio 4. Tilinpäätöksen avainluvut: kannattavuus-, velkaantumisaste- ja maksuvalmiusluokat 2019

Lähde: Verohallinto 06/2021

Kannattavuus = tilikauden tulos/liikevaihto

Velkaantumisaste = velat/oma pääoma

Maksuvalmius = rahoitusomaisuus/lyhytaikaiset velat, luokittelun lähde: Yritystutkimusneuvottelukunta ry

Yrityksen hallittu alasajo tarkoittaa sitä, että kirjanpito pidetään loppuun asti. Näin yritys ei joudu arvioverotuksen kohteeksi ja ostojen arvonlisäverot saadaan vähennettyä toiminnan loppuun asti. Lopetuskustannuksia aiheuttavat kaupparekisterimenojen lisäksi toimitilojen irtisanomisajan vuokrat, työntekijöiden saamat lopputili- ja lomakorvaukset sosiaalikuluihin, omaisuuden realisointikulut, kaluston hävittäminen ja pakollisen arkistoinnin aiheuttamat kulut. Ylivelkainen lopettava yritys voi yrittää sopia suurimpien velkojen kanssa vapaaehtoisesta velkojen uudelleenjärjestelystä. (Vahtera, 2016).

Huonoimmassa tapauksessa toimintansa päättävien yritysten taustahenkilöt turvautuvat rikolliseen toimintaan. Kun maksukyvyttömyys ja konkurssi alkavat vaikuttamaan todennäköiseltä, yhtiön lähipiiri voi alkaa järjestellä toiminnan jatkamista toisessa yhtiössä tai omaisuuserien siirtämistä lähipiirille. Usein omaisuus hukataan, siirrettään toisten henkilöiden nimiin, annetaan urakat uuden yhtiön laskutettavaksi vastikkeetta tai myydään liiketoiminta alivastikkeella. Monesti omaisuuserien hukkaaminen on mahdotonta selittää kirjanpitoaineiston puutteiden vuoksi. Kun nämä toimenpiteet on tehty, liiketoimintaa jatketaan mahdollisimman pitkään. (Kärki, 2021) Tällaista epärehellisen toiminnan määrää ei pystytty arvioimaan tässä selvityksessä, koska se edellyttäisi erityis- tai verotarkastuksen tekemistä yksittäisiin kohdeyrityksiin.

4.2 Vain pieni määrä joukkosijoitusyrityksistä on ulosotossa

Avoimia ulosottoasioita löytyi vain 12 joukkosijoitusyrityksellä yritysjoukon yleisestä heikosta taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Näiden yritysten ulosottoasioiden yhteismäärä oli lähemmäs 2,3 miljoonaa euroa, josta verojen osuus oli miljoonan euron verran. Kyseinen kokonaissumma muodostui lähinnä kahdeksan yrityksen ulosottovelosta euromäärältään 2,2 miljoonaa euroa.

Ulosottotiedot kuvaavat muun muassa yritysten velkaantumista ja usein myös maksukykyä. Merkittävät ulosottovelat kertovat tavallisesti vakavista taloudellisista vaikeuksista ja merkittävästä tulorahoituksen puutteesta. Ulosottovelka liittyy harmaaseen talouteen tyypillisesti vain silloin, kun velkojen maksamatta jättämisen tarkoituksena on ollut verojen tai muiden julkisoi-keudellisten maksujen välttäminen muun syyn kuin maksukyvyttömyyden takia. Ulosottovelan tilastollisessa tarkastelussa ei kuitenkaan voida erotella sitä, onko velka syntynyt maksukyvyttömyyden vai esimerkiksi rikollisen toiminnan takia.

Taulukko 10. Avoimet ulosottoasiat asialajeittain

Avoimia ulosottoasioita	Lkm	Lkm osuus	Euroa	Euroa osuus
Ei avoimia ulosottoasioita	109	90 %		
On avoimia ulosottoasioita	12	10 %		
Verot ja veronluonteiset maksut	6	5 %	987 084	42 %
Lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut	5	4 %	202 904	9 %
Muut julkis- tai yksityisoi-keudelliset asiat	9	8 %	1 153 717	49 %
Yhteensä	121	100 %	2 343 706	100 %

Lähde: Verohallinto 06/2021

Taulukko 11. Avoimet ulosottovelat

Ulosottovelkaluokittelu	Lkm	Lkm osuus	Euroa	Euroa osuus
Ei ulosottovelkaa	109	90 %		
Alle 100 000 €	4	3 %	93 658	
Yli 100 000 €	8	7 %	2 250 047	96 %
Yhteensä	121	100 %	2 343 706	100 %

Lähde: Verohallinto 06/2021

Yrityksistä 12:lla oli avoimia asioita ulosotossa ja ulosoton este on 12 yrityksellä. Ulosottoasi-alle kirjataan perimisen este, jos saatavaa ei ole saatu kokonaan perittyä. Estemerkintä on tuolloin varaton tai varaton/tuntematon. Tiedot on tallennettu ulosottorekisteriin luovutusta edeltävän kahden vuoden aikana. Estetodistukset johtavat maksuhäiriömerkintään luottotieto-yhtiöiden pitämässä luottotietorekistereissä. Ulosottorekisteristä saatavat tiedot eivät sisällä maksuhäiriömerkintätietoja. Moni konkurssiin haetuista yrityksistä lopettaa toimintansa hake-muksen raukeamiseen.

Joukkosijoitusyrityksistä kahdeksan oli päätenyt konkurssiin ja yhdellä oli saneerausvaiheita. Sen sijaan aikaisemmin tarkastellun ennakkoperintärekisteristä poistamisen syiden mukaan 16 joukkosijoitusyritystä oli haettu konkurssiin. Ainoastaan yksi näistä konkurssiin haetuista yrityksistä on jatkanut toimintaansa konkurssihakemuksen jättämisen jälkeen.

Konkurssi- ja yrityssaneeraustiedot kertovat, että yrityksellä on tai on ollut vireillä maksukyvyttömyysmenettely. Yrityksen maksukyvyttömyyttä koskevat tiedot kertovat yrityksen taloudelli-sesta luotettavuudesta. Tiedot eivät suoraan indikoi harmaasta taloudesta, mutta taustalta voi joissain tilanteissa löytyä myös harmaata taloutta ja talousrikollisuutta.

Yrityksen elinkaarta saatetaan pyrkiä pitkittämään hakemalla konkurssin sijasta yrityssanee-rausta. Tietyissä tilanteissa saneerausmenettelyä voidaan käyttää jopa omaisuus- ja muiden järjestelyjen tekemiseen velkojien vahingoksi. (Kärki, 2021) Koska tarkastelluista yrityksistä vain kolmella oli saneerausvaiheita, niin tämä riski ei näytä toteutuvan ainakaan laajassa mit-takaavassa konkurssiin haettujen tai muiden kohdejoukon yritysten osalta.

5 VEROVELAT OVAT SUURIN ONGELMA VELVOITTEIDENHOIDOSSA

Velvoitteidenhoidolla tarkoitetaan yritysten lakisääteisten rekisteröitymis-, ilmoitus-, maksu- ja vakuuttamisvelvoitteiden hoitamista. Koska näistä rekisteröitymistä on jo käsitelty aikaisemmin selvityksessä kohdassa 3.3., niin se jätetään tarkastelun ulkopuolelle.

Yleisin syy arvioverotuksen suorittamiselle on ilmoituslainlyönti. Arvioverotukseen kohteeksi joutuneeseen yritykseen liittyy kohonnut harmaan talouden riski. Verotarkastuksessa selvitetään, onko Verohallinnolle annettu oikeat ja riittävät tiedot, jotta verotus voidaan toimittaa lainmukaisesti ja asiakkaan velvollisuus maksaa veroa täyttyy. Verovelka liittyy harmaaseen talouteen silloin, kun verovelvollisen tarkoituksena on ollut verojen välttäminen muun syyn kuin maksukyvyttömyyden takia. Sama koskettaa työttömyysvakuutusmaksujen maksamista.

5.1 Arvioverotettuja yrityksiä oli vain kaksi

Kahteen joukkosijoitusyritykseen toimitettiin arvioverotus vuonna 2019. Arvioverotukset kohdistuivat tuloverotukseen, työnantajamaksuihin ja arvonlisäverotukseen.

Joukkosijoitusyrityksistä yhdelletoista oli tehty verotarkastus vuosina 2017 - 2020. Yhdessäkään verotarkastuksessa ei ole havaittu harmaata taloutta. Vain neljässä tarkastuksesta on koitunut veroseuraamuksia. Näiden takia arvonlisäverotukseen ja ennakoperintään on tullut maksettavaa. Yhdessä tapauksessa välitöntä verotusta on oikaistu asiakkaan eduksi.

5.2 Alle kolmasosalla joukkosijoitusyrityksistä oli verovelkaa

Tarkastelluista yrityksistä oli yli kolmasosalla verovelkaa. Tämä tarkoittaa 44 yritystä. Yhteissumma oli lähemmäs neljä miljoonaa euroa. Hieman yli miljoonaan euroon kokonaisverovelasta kohdistui maksujärjestely.

Verovelalla tarkoitetaan eräpäivän jälkeen maksamatta olevaa veroa. Verovelan tilastollisessa tarkastelussa ei voida erotella sitä, onko verovelka syntynyt maksukyvyttömyydestä vai esimerkiksi rikollisesta toiminnasta. Kokonaisuutena verovelan määrän kehitys kuitenkin kuvastaa harmaan talouden riskiä, mistä syystä sen seuraaminen on harmaan talouden torjunnan kannalta merkityksellistä.

Joukkosijoitusyritysten verovelan kokonaismäärä oli 3,8 miljoonaa euroa. Yli 100 000 euroa yritys kohtaista verovelkaa oli 9 yrityksellä. Näiden yritysten kokonaisvelan euromäärä oli kolme miljoonaa euroa eli 75 prosenttia koko kohdejoukon verovelan euromäärästä. Kun mukaan otettiin vielä seuraavaksi isoimman luokan 14 verovelkaista (30 000 e - 100 000 e), niin niiden yhteenlasketuksi velaksi tuli yli 700 000 euroa.

Taulukko 12. Verotuksen maksupuutteet: verovelkaluokittelu - veron eräpäivä 5 pv sitten

Verovelkaluokittelu	Lkm	Lkm osuus	Euroa	Euroa osuus	Ei maksujärjestelyä lkm	Ei maksujärjestelyä euroa
Ei verovelkaa	77	64 %				
Alle 5 000 €	9	7 %	18 804	0 %	9	18 804
5 000 – 20 000 €	6	4 %	68 332	2 %	6	68 332
20 000 – 30 000 €	6	5 %	136 563	4 %	5	113 104
30 000 – 100 000 €	14	12 %	693 051	18 %	9	401 194
Yli 100 000 €	9	7 %	2 967 996	76 %	6	2 031 306
Yhteensä	121	100 %	3 884 746	100 %	35	2 632 740

Lähde: Verohallinto 06/2021

5.3 Työttömyysvakuutusmaksujen luottotappiot ovat matalalla tasolla

Työllisyysrahastolla oli vakuutusmaksuista luottotappioita kolmelta joukkorahoitusta saaneelta yritykseltä. Näihin yrityksiin kohdistuneiden luottotappioiden yhteissumma oli muutama tuhat euroa.

Kohdejoukon yrityksistä 26 ei maksanut työttömyysvakuutusmaksuja vuonna 2019. Tämä tarkoittaa 21 prosenttia kaikista tarkastelluista yrityksistä. Vain neljä samoista yrityksistä oli rekisterissä toimivia samana vuonna.

Työttömyysvakuutusmaksut muodostuvat kahdesta osasta – työnantajan ja palkansaajan vakuutusmaksuista, jotka työnantaja suorittaa Työttömyysvakuutusrahastolle. Työttömyysvakuutusmaksuprosenteista säädetään vuosittain lailla, ja maksuilla rahoitetaan pääasiassa ansiosidonnaista työttömyysturvaa.

Vuodesta 2019 alkaen työttömyysvakuutusmaksut on määrätty neljä kertaa vuodessa tulorekisteriin ilmoitettujen palkkatietojen perusteella: huhti-, heinä-, loka- ja tammikuussa. Työnantajalla on velvollisuus maksaa työttömyysvakuutusmaksu, jos hän maksaa kalenterivuoden aikana työntekijöilleen palkkaa yhteensä yli 1 200 euroa.

6 VERTAILU ILMAN JOUKKORAHOITUSTA TOIMINEISIIN YRITYKSIIN

Tässä luvussa vertaamme joukkosijoituksia saaneiden yritysten yleistä talouden ja velvoitteidenhoidon tasoa ilman joukkorahoitusta toimineiden yritysten tilanteeseen. Selvityksessä on tehty aikaisemmin joukkosijoitusyrityksistä kaksi päähavaintoa: 1) Positiivisen tulovirran puute ja heikko vakavaraisuus ovat tarkastellun yritysjoukon yleinen ongelma 2) Tarkastelluista yrityksistä kolmanneksella oli verovelkaa.

Yritysryhmien vertailua varten alkuperäisestä yritysryhmästä on poimittu 45 yrityksen ryhmä, joihin oli tehty joukkosijoitus ajalla 2013 - 2016. Tällä tavalla valituilla yrityksillä toiminnan alkuvaihe oli takana. Poimituille yrityksille on etsitty vertailupareiksi yritykset, joiden ei hakujen perusteella havaittu saaneen joukkorahoitusta, käyttämällä yhdistävinä tekijöinä: 1) toimialakoodia (5-numeroinen), 2) maakuntaa, 3) ikää, 4) liikevaihtoa välillä 75–125 % ja 5) verovuotta. Jos parivaihtoehtoja oli tarjolla useita, on valittu tulosryhmästä satunnainen yritys.

6.1 Yritysten toimimattomuus

Vertailuryhmän yritykset olivat rekistereissä toimimattomia tai eivät kuuluneet ennakkoperintärekisteriin yli kaksi kertaa todennäköisemmin kuin joukkosijoitusyritykset. Lähes joka kolmas vertailuryhmän yrityksistä oli toimimaton ja lähes saman verran niistä ei kuulunut ennakkoperintärekisteriin tietojen tarkastushetkellä. Lisäksi yhtä yleistä oli palkkojen ja ulkopuolisten palveluostojen puuttuminen vuonna 2019.

6.2 Taloudellinen tilanne

Joukkosijoitusyritysten ryhmässä kahdella kolmesta yrityksestä oli tappiollinen tilikausi vuonna 2019. Vertailuryhmässä tappiollisten yritysten osuus oli sen sijaan vain viidennes. Joukkosijoitusyritysten ryhmässä kolmena tilikautena tappiollisten yritysten osuus oli lähes yhtä suuri kuin vain vuonna 2019 tappiota tehneiden yritysten. Vertailuryhmässä useamman tappiollisen tilikauden yritysten osuus oli alle kymmenesosa.

Negatiivisen oman pääoman yrityksiä oli molemmissa ryhmissä saman verran eli 11 vuonna 2019. Merkittävä ero yritysryhmien välille tuli silloin, kun tarkasteltiin useampaa negatiivisen oman pääoman tilikauden esiintyvyyttä. Vertailuryhmässä joka viidennellä yrityksellä oli negatiivinen pääoma peräkkäisinä vuosina 2017 - 2019. Joukkosijoitusyritysten ryhmässä näitä yrityksiä oli vain kaksi.

Voidaan tehdä johtopäätös, että joukkosijoituksia saaneilla yrityksillä pääoma riittää alku- ja kasvuvaiheen tappioiden kattamiseen pidempään ja saatu joukkorahoitus mahdollistaa toiminnan jatkumisen useamman vuoden ilman sopeutustoimia. Vertailuryhmässä ei sen sijaan ollut enää jäljellä pääomia tappioiden kattamiseen ja toiminnan jatkamiseen.

6.3 Velvoitteidenhoito

Verovelkaa oli molemmissa yritysjoukoissa noin joka kolmannella yrityksellä. Puolella joukkosijoitusyrityksistä ja kolmasosalla vertailujoukon yrityksistä puuttui Verohallinnon kanssa maksusuunnitelma niissä tilanteissa, jossa verovelan määrä ylitti 5 000 euroa. Arvioverotuksen kohteena oli molemmissa yritysjoukoissa kaksi yritystä. Aktiivisia ulosottoasioita oli seitsemällä joukkosijoitusyrityksellä ja kolmella vertailujoukon yrityksellä. Vain yhdellä joukkosijoitusyrityksellä oli saneeraus- ja konkurssivaiheita vuonna 2019 (vertailujoukossa ei yhtään yritystä). Yhteenvetona voi todeta, että yritysryhmien välillä ei velvoitteidenhoidossa ollut selkeitä tai merkittäviä eroja.

Taulukko 13. Kohde- ja vertailujoukon vertailutaulukko

		Kohdejoukko	Vertailujoukko
*	Yrityksiä yhteensä	45	45
	Toimimaton (rekisteritieto)	6	14
	Ei ennakkoperintärekisterissä	7	16
**	Epäjohdonmukaisuudet liikevaihdon, taseen ja palkansaajien määrässä 2019	5	1
	Ei palkkoja eikä ulkopuolisia palveluostoja 2019	5	15
	Tappiollinen tilikausi 2019	32	9
*	Kolme peräkkäistä tappiollista tilikautta 2017-2019	28	3
*	Kolme peräkkäistä tappiollista tilikautta 2017-2019 ja negatiivinen oma pääoma 2019	10	2
	Negatiivinen oma pääoma 2019	11	11
*	Negatiivinen oma pääoma 2017-2019	1	9
	Konkurssivaiheita 2019	2	1
	Yrityssaneerausvaiheita 2019	1	0
	Aktiiviset ulosottoasiat	7	3
	Ulosoton este	2	3
	Arvioverotus kaikki verolajit 2019	1	1
*	Arvioverotus ALV 2019	0	1
*	Arvioverotus TA-maksut 2019	0	0
*	Arvioverotus tulovero 2019	1	0
	Verovelkaa	15	12
*	Verovelka > 5 000 € ja on maksusuunnitelma	5	3
*	Verovelka > 5 000 € ja ei maksusuunnitelmaa	8	4
	6+ riskikriteeriä täyttyy	2	2
	4-5 riskikriteeriä täyttyy	5	8
	2-3 riskikriteeriä täyttyy	20	13
	1 riskikriteeri täyttyy	14	7
	0 riskikriteeriä täyttyy	4	15

(**) Yritykset, joilla liikevaihto, tase tai palkat poikkeavat toisistaan enemmän kuin yhden luokkavälin asteikolla mikro, pieni, keski-suuri, suuri. Esim. liikevaihto=suuri, tase=suuri ja palkat=pieni.

(*) Yhteismäärässä ei ole huomioitu tähdellä merkittyjä kohtia. Siten sama yritys ei pömiintunut mukaan useita kertoja saman tyyppisen löydöksen vuoksi, esimerkiksi verovelka. Yhteismäärästä pois jätetyt kohdat ovat saman löydöksen tiukennettuja kriteereitä.

Lähde: Verohallinto 06/2021

6.4 Täyttyneiden riskikriteerien yhteismäärä

Kokonaiskuvan saamiseksi on selvitetty molemmista yritysjoukoista, miten monta talouden ja velvoitteidenhoidon riskikriteeriä täyttyi. Yli kuusi riskikriteeriä täyttyi molemmissa alajoukoissa kahdella yrityksellä. 4-5 riskikriteeriä täyttyi viidellä joukkosijoitusyrityksellä ja kahdeksalla joukkosijoituksia saamattomalla yrityksellä. Riskisten yritysten lukumäärässä oli seuraavaksi jonkin verran päinvastaiseen suuntaan eroa, kun tarkasteltiin 2-3 kriteerin täyttymistä (20 joukkosijoitusyritystä, 13 joukkosijoituksia saamatonta yritystä). Yksi riskikriteeri täyttyi joka kolmannella sijoitusmuotoista joukkorahoitusta saaneiden yritysten joukossa, kun taas vertailujoukossa joka kuudennella yrityksellä oli joku velvoitteidenhoitoon liittyvä riski. Joukkosijoituksia saaneiden yritysten joukossa vain neljällä yrityksillä ei havaittu yhdenkään riskikriteerin täyttymistä. Sen sijaan vertailujoukossa joka kolmannella yrityksellä oli yhtä hyvä tilanne.

Muodostettujen yritysjoukkojen välillä ei ollut havaittavissa suuria eroja useamman riskikriteerin täyttävien yritysten määrässä. Sen sijaan yhdestä kolmeen riskikriteeriä täyttyi selkeästi useammin joukkosijoitusyrityksillä kuin vertailujoukossa.

7 ORGANISAATIOHENKILÖIDEN JA HEIDÄN YRITYSTENSÄ VELKAANTUMINEN KESKITTYY

Joukkosijoitusyrityksille löytyi 1 397 organisaatiohenkilöä ja näillä oli puolestaan kytkentöjä 8 275 muuhun yritykseen. Joukkosijoitusyrityksen organisaatiohenkilösuhde perustuu joko vastuuseen kohdeyrityksessä tai omistajuuteen vuodesta 2012 alkaen. Kytkenällä tarkoitetaan henkilöiden ja yritysten omistukseen tai päätösvaltaan perustuvaa liityntää toisiinsa.

Selvitimme, kuinka monella joukkosijoitusyritysten organisaatiohenkilöistä (vastuuasema/omistajuus) on vero- tai ulosottovelkaa. Sama tarkastelu on tehty kytkentäyrityksille (ei mukana aikaisemmin tarkastellut joukkosijoitusyritykset). Lopuksi on tarkasteltu, kuinka monella velkaisella organisaatiohenkilöllä on myös samanaikaisesti omissa joukkosijoitus- ja kytkentäyrityksissä vero- tai ulosottovelkaa.

Harmaan talouden selvitysyksikkö on selvittänyt organisaatiohenkilön (vain omistajuus) ja osakeyhtiön välistä riippuvuussuhdetta. On havaittu, että organisaatiohenkilön verovelan määrän kasvaessa kasvaa henkilön osakeyhtiön verovelkaisuuden todennäköisyys suorassa riippuvuussuhteessa. Sama riippuvuussuhde verovelkaan on havaittavissa osakeyhtiön verovelan ja organisaatiohenkilön välillä. (Harmaan talouden selvitysyksikkö, 2017) Velkaantumisen ei voida kuitenkaan suoraan päätellä, milloin velvoitteidenhoitoon olisi lähtökohtaisesti suhtauduttu välinpitämättömästi.

7.1 Organisaatiohenkilöiden verovelat

Yhteenlasketusta lähes kahden miljoonan euron verovelasta puolet keskittyi neljälle organisaatiohenkilölle (joita oli yhteensä noin 1 400). Jokaisella heistä verovelan määrä ylitti 100 000 euroa. Noin viidenneksestä kokonaisverovelkaa vastasi yhdeksän henkilöä, joilla kullakin oli verovelkaa 30 000 ja 100 000 euron välillä.

Kaikista tarkastelluista organisaatiohenkilöistä 96 henkilöllä oli verovelkaa. Näistä 41 henkilön verovelka oli yli viisi tuhatta euroa ja heistä yli puolella oli sovittu maksujärjestely Verohallinnon kanssa.

7.2 Organisaatiohenkilöiden ulosottovelat

Ulosottovelat kohdistuivat lähinnä 15 henkilölle ja jokaisella heistä ulosottovelkaa oli 100 000 euroa (yhteissumma 16,7 miljoonaa euroa). Kokonaisuudessaan avoimia ulosottoasioita oli 42 henkilöllä yhteensä noin 17,2 miljoonaa euroa. Tästä summasta yksityisoikeudellisten asioiden ulosottovelkaa oli noin 16 miljoonaa euroa.

Kaikista joukkosijoitusyritysten organisaatiohenkilöistä 18:lla oli voimassa oleva varattomuudesta tai suppean ulosoton este. Näistä valtaosassa eli 14 tapauksessa oli kyseessä varattomuudesta.

Organisaatiohenkilöillä ei ollut voimassa olevia liiketoimintakieltoja. Tämä tarkoittaa, että organisaatiohenkilöt eivät ole laiminlyöneet liiketoiminnassa olennaisesti lakisääteisiä velvollisuuksia tai he eivät ole syyllistyneet kuin korkeintaan vähäiseen rikolliseen menettelyyn liiketoiminnassa.

Yhteenveto organisaatiohenkilöiden ulosottovelkoihin liittyvistä keskeisistä havainnoista:

- Ulosottovelat keskittyivät 15 henkilölle (organisaatiohenkilöitä oli noin 1 400).
- Näiden 15 henkilön ulosottovelkojen yhteissumma oli 97 prosenttia organisaatiohenkilöiden noin 17 miljoonan euron kokonaisvelasta.
- Ulosottovelkaisilla organisaatiohenkilöillä ei ollut voimassa olevia liiketoimintakieltoja.

7.3 KytKentäyriTysten velkaantuminen

Organisaatiohenkilöiden kytKentäyriTysten verovelka keskittyi 181 suurelle verovelalliselle (velka yli 100 000 euroa). Näiden yriTysten yhteenlaskettu verovelka noin 76 miljoonaa euroa oli 83 prosenttia kaikesta yhteenlasketusta kytKentäyriTysten verovelasta. Lähes saman verran yriTysiä (198) oli verovelkaluokassa 30 - 100 000 euroa. Tämän alaluokan yhteenlaskettu verovelan määrä oli 11 miljoonaa euroa (eli 12 prosenttia kytKentäyriTysten verovelasta).

KytKentäyriTysistä 1 011:llä, eli 12 prosentilla, oli verovelkaa. Yli viisi tuhatta euroa verovelkaa oli yli 667 kytKentäyriTyksellä ja näiden velan yhteismäärä oli 91 miljoonaa euroa. Yli 46 prosentilla näistä yriTysistä oli voimassa oleva maksujärjestely. Alle viisi tuhatta euroa verovelkaa oli 344 yriTyksellä yhteensä noin 500 000 euroa.

Avoimia ulosottoasioita oli puolestaan 45,5 miljoonaa euroa 179 yriTyksellä. Tästä summasta yksityisoikeudellisten asioiden ulosottovelkaa oli 42 miljoonaa euroa. Ulosottovelat keskittyivät 27 yriTykselle ja jokaisella niistä ulosottovelkaa oli yli 100 000 euroa (yhteensä 43,1 miljoonaa euroa). Seuraavaan alaluokkaan (30 - 100 000 euroa ulosottovelkaa) kuuluvan 33 yriTksen ulosottovelka oli noin 4 prosenttia kokonaisvelasta.

Ulosoton varattomuuseste oli 268 yriTyksellä ja suppea ulosoton este oli 15:lla kytKentäyriTysistä. Konkurssivaiheita oli 112 yriTyksellä ja saneerausvaiheita oli 26 yriTyksellä.

Yhteenveto kytKentäyriTysiin liittyvistä keskeisistä havainnoista:

1. Muutaman prosentin osuus kytKentäyriTysistä vastaa yli 80 prosentista kaikeista verovelloista (yli 80 miljoonaa euroa).
2. Avoimet ulosottoasiat keskittyvät sitäkin pienemmälle kytKentäyriTysten joukolle. YriTystä 27 (0,3 prosenttia kytKentäyriTysistä) vastaa yli 90 prosenttisesti kaikesta tarkastellusta yriTysjoukon verovelasta.
3. Hieman yli 100 yriTyksellä oli takanaan konkurssivaiheita.

7.4 Organisaatiohenkilöiden ja heidän yritysten velkaantuminen samalla tarkasteluhetkellä

Lopuksi on tarkasteltu niitä vero- ja ulosottovelkaisia organisaatiohenkilöitä, joiden sidosyrityksillä (joukkosijoitusyritys tai kytkentäyritys) oli samanaikaisesti velkaa.

Keskeiset havainnot:

- Kohdejoukon 96 organisaatiohenkilöllä oli verovelkaa (7 prosenttia organisaatiohenkilöistä). Näistä 40 oli organisaatiohenkilönä 26 joukkosijoitusyrityksessä, joissa on verovelkaa yhteensä 2,6 miljoonaa euroa. Viidessä näistä joukkosijoitusyrityksistä oli myös avoimia ulosottoasioita.
- Kahdeksalla verovelkaisella organisaatiohenkilöllä oli asema kuudessa joukkosijoitusyrityksessä, joiden kunkin yrityksen verovelka oli määrältään yli 100 000 verovelkaa.
- Kaikista verovelkaisista organisaatiohenkilöistä 59:llä oli sidoksia 126 kytkentäyritykseen, joiden verovelan yhteismäärä oli 14,4 miljoonaa euroa.
- Verovelattomista organisaatiohenkilöistä 366 (28 %) on organisaatiohenkilönä verovelkaisissa joukkosijoitusyrityksissä. Heistä 92 on organisaatiohenkilönä yhdeksässä verovelkaisessa joukkosijoitusyrityksessä, joilla on verovelkaa yli 100 000 euroa.
- Verovelattomista organisaatiohenkilöistä 462 (36 %) on toiminut 901 (89 %) verovelkaisissa kytkentäyrityksissä. Heistä 140 on organisaatiohenkilönä 164 verovelkaisessa kytkentäyrityksessä, joilla on verovelkaa yli 100 000 euroa. Joukkosijoitusyritysten 42 organisaatiohenkilöllä oli ulosotossa avoimia asioita (kolme prosenttia organisaatiohenkilöistä). Näistä 12 oli organisaatiohenkilönä kahdeksassa joukkosijoitusyrityksessä, joissa oli avointa ulosottovelkaa 1 251 697 euroa. Viidellä näistä joukkosijoitusyrityksistä oli myös verovelkaa yhteensä 773 994 euroa, kahden ulosottovelka oli veroista.
- Heistä myös 12 oli organisaatiohenkilönä 17 kytkentäyrityksessä, joissa oli avoimia ulosottoasioita yhteensä 1 204 338 euroa. Näistä 12 yrityksellä oli myös verovelkaa yhteensä 2 234 720 euroa.
- Kuudella ulosottovelkaisella organisaatiohenkilöllä (avointa ulosottovelkaa yhteensä 3,5 miljoonaa euroa) oli organisaatiohenkilöasema yhtä monessa ulosottovelkaisessa joukkosijoitusyrityksessä (avointa ulosottovelkaa kyseisillä yrityksillä yhteensä miljoona euroa). Lisäksi näillä henkilöillä oli organisaatiohenkilöasema 10 muussa ulosottovelkaisessa yrityksessä (avointa ulosottovelkaa näillä yrityksillä yhteensä 800 000 euroa).
- Ulosottovelattomista organisaatiohenkilöistä 95 (seitsemän prosenttia) on organisaatiohenkilönä 12 (100 %) ulosottovelkaisissa kohdejoukon yrityksissä. Heistä

48 on organisaatiohenkilönä kahdeksassa ulosottovelkaisessa kohdejoukon yrityksessä, joilla on verovelkaa yli 100 000 euroa.

Tämän perusteella näyttäisi, että velkaisilla organisaatiohenkilöillä olisi usein myös vero- ja ulosottovelkaisia yrityksiä. Vaihtoehtoisesti voitaisiin sanoa, että joukkosijoitusyritysten ja niiden kytkentäyritysten velkaisuudella on merkitystä organisaatiohenkilön velkaisuuteen. Asia vaatisi kuitenkin parempaa selvitystä tarkempien todennäköisyyksien laskemiseksi esimerkiksi eri velkamäärillä.

8 YHTEENVETO

Selvityksessä tarkastellaan, miten joukkorahoitusta saaneet yritykset ovat hoitaneet velvoitteensa ja esiintyykö merkkejä mahdollisesta harmaan talouden harjoittamisesta.

Sijoitusmuotoinen joukkorahoitus tarjoaa pien- ja kasvuyrityksille uuden mahdollisuuden hakea rahoitusta. Sijoittajien näkökulmasta joukkorahoitus tarjoaa vaihtoehdon saada sijoitukselleen keskimääräistä korkeampaa tuottoa korkeammalla riskillä.

JOUKKOSIJOITUSYRITYSTEN TOIMINTA

- **Selvityksessä tarkastelluilla joukkosijoitusyrityksistä suurimmalla osalla oli jo toiminnan alkuvaihe takana.**

Joukkosijoittaminen on yksi keino innovatiivisten ja uutta teknologiaa soveltavien yritysten kasvun rahoituksessa. Selvityksessä tarkastellut yritykset olivat Uudellemaalle keskittyneitä mikro- ja pienyrityksiä. Näistä yli 80 prosentilla oli toiminnan alkuvaihe takana. Neljänneksen toiminta oli sen sijaan jo päätyntynyt konkurssiin tai toiminnan alasajoon muulla tavalla.

- **Enemmistö joukkosijoitusyrityksistä oli mikroyrityksiä.**

Yli puolet joukkosijoituksen kohteena olevista yrityksistä oli liikevaihdon laajuuden perusteella mikroyrityksiä. Myös taseen suuruuden perusteella noin puolet tarkastelluista yrityksistä luokiteltiin mikroyrityksiksi. Palkansaajien määrän perusteella mikroyrityksiä oli neljäsosa ja pienyrityksiä reilu kolmannes.

- **Joukkosijoitusyrityksillä on merkittävä työllistävä vaikutus.**

Joukkosijoitusyritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli yli 250 miljoonaa euroa vuonna 2019. Taseen yhteissumma oli 430 miljoonaa euroa vuonna 2019. Näissä yrityksissä työskenteli yli 3 000 palkansaajaa, joille maksettiin palkkoja yli 75 miljoonaa euroa.

TALOUDELLINEN TILANNE

- **Positiivisen tulovirran puute ja heikko vakavaraisuus olivat joukkosijoituksia saaneiden yritysten yleinen ongelma.**

Joukkosijoitusyrityksistä oli lähes 70 prosenttia heikosti kannattavia. Tarkemmassa tarkastelussa tappiollisia kaikista tarkastelluista yrityksistä oli lähes saman verran. Vakavaraisuudeltaan heikossa tilanteessa oli vajaa 40 prosenttia. Koko kohdejoukosta laskettuna neljänneksellä oli negatiivinen oma pääoma. Noin viidesosan kohdalla yrityksiä ei ollut käytävissä tilinpäätöstietoja eri tunnuslukujen laskemiseksi. Niiden saaminen käyttöön olisi todennäköisesti tuonut tarkasteluun jonkin verran lisää heikossa taloudellisessa tilanteessa olevia.

VELVOITTEIDENHOITO

- **Suurin havaittu velvoitteidenhoidon ongelma oli suuri erääntyneiden verovelkojen määrä.**

Erääntyneet verovelat olivat suurin ongelma velvoitteidenhoidossa. Yli kolmanneksella yrityksistä oli verovelkaa ja verovelkojen yhteissumma oli lähemmäs neljä miljoonaa euroa. Kokonaisverovelasta 2,6 miljoonaa euroon ei kohdistunut voimassa olevaa maksujärjestelyä. Kahteen yritykseen oli toimitettu arvioverotus vuonna 2019.

Vain pieni osa yrityksistä oli ulosoton asiakkaina yritysjoukon yleisestä heikosta taloudellisesta tilanteesta ja verovelosta huolimatta. Yrityksistä 8 oli haettu konkurssiin ja yhdellä oli saneerausvaiheita.

Taloudelliset vaikeudet tai maksukyvyttömyys eivät sellaisenaan ole harmaata taloutta, mutta ne kasvattavat riskiä siihen, että yrityksissä laiminlyödään tarkoituksellisesti veroihin ja muihin lakisääteisiin maksuihin liittyviä velvoitteita.

- **Havainnot harmaasta taloudesta puuttuvat.**

Yrityksistä yhdelletoista oli tehty verotarkastus vuosina 2017 - 2020. Yhdessäkään verotarkastuksessa ei havaittu harmaata taloutta. Myöskään liiketoimintakieltoja ei ollut voimassa.

TULOSTEN VERTAILU ILMAN JOUKKOSIJOITUKSIA TOIMINEISIIN YRITYKSIIN

- **Joukkosijoituksia saamattomista vertailujoukon yrityksistä moni joutui lopettamaan toimintansa aikaisemmin pääomien loppuessa.**

Joukkorahoituksen avulla saatu oma pääoma näyttää turvanneen joukkorahoitusta saaneiden yritysten toiminnan jatkumisen useamman kalenterivuoden tappiollisena. Käynnistämisen vaiheessa joukkorahoitusta saamattomilla yrityksillä ei ollut sen sijaan jäljellä pääomapuskuria tappioiden kattamiseen.

- **Yritysryhmien välillä ei velvoitteidenhoidossa ollut selkeitä eroja.**

Yritysryhmien välillä ei ollut havaittavissa suuria eroja useamman talouden ja velvoitteidenhoidon riskikriteerin täyttävien yritysten määrässä. Sen sijaan yhdestä kolmeen riskikriteeriä täyttyi selkeästi useammin joukkosijoitusyrityksillä kuin vertailujoukossa.

JOUKKOSIJOITUSYRITYSTEN ORGANISAATIOHENKILÖIDEN JA KYTKENTÄYRITYSTEN VELKAANTUMINEN

- **Joukkosijoitusyritysten 1 397 organisaatiohenkilön ja 8 275 kytkentäyrityksen vero- ja ulosottovelkaantuminen keskittyi pieneen joukkoon.**

Yhteenlasketusta lähes kahden miljoonan euron organisaatiohenkilöiden verovelasta puolet keskittyi neljälle organisaatiohenkilölle. Avoimista ulosottoasioista 16,7 miljoonaa euroa kohdistui 15 henkilölle (yhteissumma 17,2 miljoonaa euroa).

Kahdeksalla verovelkaisella organisaatiohenkilöllä oli asema kuudessa joukkosijoitusyrityksessä, joiden kunkin yrityksen verovelka oli määrältään yli 100 000 euroa. Kaikista verovelkaisista organisaatiohenkilöistä 59:llä oli yhteyksiä 126 kytkentäyritykseen, joiden verovelan määrä oli yhteensä 14,4 miljoonaa euroa. Tämän perusteella näyttäisi, että organisaatiohenkilön velkaisuudella näyttäisi olevan merkitystä tarkasteltavan yritysjoukon ja kytkentäyritysten velkaisuuteen tietyissä tilanteissa. Asia vaatisi kuitenkin parempaa selvitystä tarkempien todennäköisyyksien laskemiseksi esimerkiksi eri velkamäärillä.

9 LÄHTEET

Day, J. (2021). *Ideascale*. Noudettu osoitteesta How to Use Crowdsourcing in Finance: <https://ideascale.com/how-to-use-crowdsourcing-in-finance/>

Finanssivalvonta. (2021). *Sijoitusmuotoisen joukkorahoituksen sijoittajamateriaalissa kiinnitettävä huomiota riskien ja taloudellisen tilanteen kuvaamiseen*. Noudettu osoitteesta <https://www.sttinfo.fi/tiedote/sijoitusmuotoisen-joukkorahoituksen-sijoittajamateriaalissa-kiinnitettava-huomiota-riskien-ja-taloudellisen-tilanteen-kuvaamiseen?publisherId=69817444&releaseId=69897966>

Harmaala, M.-M.;Faehnle, M.;Manninen, P.;Mäenpää, P.;Toivola, T. S.;& Nylund, M. (2017). *Jakamistalous*. Alma Talent Oy.

Harmaan talouden selvitysyksikkö. (2017). *Omistajat osakeyhtiön organisaatiohenkilönä*.

HE 46. (2016). *Hallituksen esitys eduskunnalle joukkorahoituslaiksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 46/2016*.

Kallio, A.;& Vuola, L. (2018). *Joukkorahoitus*. Alma Talent Oy.

Kärki, A. (2021). *Konkurssiasiamiehen toimisto*. Noudettu osoitteesta Tutkimus viivytelyluonteisista yrityssaneeraushakemuksista ja –menettelyistä sekä selvittäjälle mahdollisesti asetettavasta rikosilmoitusvelvollisuudesta: https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/konkurssiasiamies/julkaisut_1.html

Leiviskä, P. (2016). *Taloussanommat*. Noudettu osoitteesta Joukkorahoituksen suurin jarru: Sijoitusta on vaikea myydä eteenpäin: <https://www.is.fi/taloussanommat/oma-raha/art-2000005022931.html>

Nieminen, M.;& Nykänen, P. (2018). *Vertaistalouden verotuskysymyksiä*. Noudettu osoitteesta www.edilex.fi/artikkelit/18703

Pettersson, H.;& Tuomi, O. (2017). *Joukkorahoituksen verotuksellisia haasteita*. Noudettu osoitteesta <https://dif.fi/blogit/kumppaniblogit/joukkorahoituksen-verotuksellisia-haasteita/>

Simola, U. (2018). Laiska sijoittaja, unohda joukkorahoitus. *Taloustaito*. Noudettu osoitteesta Laiska sijoittaja, unohda joukkorahoitus: <https://www.taloustaito.fi/Rahat/laiska-sijoittaja-unohda-joukkorahoitus/#b0e7a921>

Suomen Pankki. (2021). Noudettu osoitteesta Välitetyt vertaislainat ja lainamuotoinen joukkorahoitus vähenivät vuonna 2020: https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/Joukkorahoitus-ja-vertaislainaus/tiedotehistoria_/2021/valitetyt-vertaislainat-ja-lainamuotoinen-joukkorahoitus-vahenivat-vuonna-2020/

Talvitie, A. (2016). *Vertaaensin.fi*. Noudettu osoitteesta Yrittäjän uudet rahoitusmahdollisuudet – Joukkorahoitus: <https://www.vertaensin.fi/blog/yrittajan-uudet-rahoitusmahdollisuudet-joukkorahoitus>

Vahtera, P. (2016). *Tilisanomat*. Noudettu osoitteesta Joko uskallat tai et:
<https://tilisanomat.fi/kolumnit/vahtera/joko-uskallat-tai-et>

Valtionvarainministeriö. (2016). *Miksi tarvitaan joukkorahoituslaki?* Noudettu osoitteesta
<https://vm.fi/-/miksi-tarvitaan-joukkorahoituslaki->

10 LUETTELO KUVISTA JA TAULUKOISTA

Kuvio 1. Eri joukkorahoitusmuodolla välitetyt rahamäärät Suomessa	2
Kuvio 2. Toiminta-aika jaettuna rekisterissä toimivuuden mukaan	7
Kuvio 3. Rekisteröinnit.....	8
Kuvio 4. Tilinpäätöksen avainluvut: kannattavuus-, velkaantumisasaste- ja maksuvalmiusluokat 2019	13
Taulukko 1. Toimiala	6
Taulukko 2. Aluejakauma	7
Taulukko 3. Ennakkoperintärekisteristä poiston syy	9
Taulukko 4. Liikevaihto luokittain vuonna 2019.....	9
Taulukko 5. Tase luokittain 2019	10
Taulukko 6. Maksetut palkat luokittain 2019	10
Taulukko 7. Palkansaajien lukumäärät luokittain 2019	11
Taulukko 8. Kaikkien verolajien nettomaksajat/-saajat, bruttomaksajat ja palautusten saajat 2020 nettomaksu-jen mukaisessa luokittelussa	11
Taulukko 9. Kaikkien verolajien nettomaksut, bruttomaksut ja palautukset 2020 nettomaksujen mukaisessa luokittelussa	12
Taulukko 10. Avoimet ulosottoasiat asialajeittain.....	14
Taulukko 11. Avoimet ulosottovelat	15
Taulukko 12. Verotuksen maksupuutteet: verovelkaluokittelu - veron eräpäivä 5 pv sitten ...	17
Taulukko 13. Kohde- ja vertailujoukon vertailutaulukko	19
Taulukko 14. Eri joukkorahoitusmuodot ja niitä koskeva keskeisin lainsäädäntö Suomessa.	31

11 LIITTEET

Liite 1. Eri joukkorahoitusmuodot ja niitä koskeva keskeisin lainsäädäntö Suomessa

Taulukko 14. Eri joukkorahoitusmuodot ja niitä koskeva keskeisin lainsäädäntö Suomessa

	Rahoitusmuoto	Palautuksen muoto	Kotimainen lainsäädäntö
Lahjoitusmuotoinen	Lahjoitus	Ei palautusta (toiminta vastikkeetonta)	Rahankeräyslaki
Hyödyke-, vastike- tai palkintomuotoinen	Lahjoitus, ennakkotilaus, ennakko-osto, ennakkositoumus	Hyödyke, palkinto, vastike, palvelu, tuote	Kuluttajansuoja- ja kauppalaki (ml. täydentävät säännökset)
Vertaislainaus	Laina yksityisille	Taloudellinen	Kuluttajansuojalaki ja Laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä
Lainamuotoinen	Laina yrityksille	Laina korkoineen, mutta sosiaalinen lainaus yleensä korotonta	Rahoitusmarkkina- ja kuluttajansuojalainsäädäntö (mm. JRL, AIFML, AML, LLL, SIPAL, MLL)
Sijoitusmuotoinen	Sijoitus (usein osakkeisiin, joukkolainoihin tai hybridi-instrumentteihin)	Pääoman arvonnousu, jos yritys menestyy ja/tai osinko, mutta yrityksen sosiaalinen tukeminen myös ilman tuotto-odotuksia	Rahoitusmarkkinalain-säädäntö (mm. JRL, AIFML, AML, LLL, SIPAL, MLL)

Lyhenteiden selitykset: JRL: Joukkorahoituslaki (734/2016), AIFML: Laki vaihtoehtorahastojen hoitajista (162/2014), AML: Arvopaperimarkkinalaki (746/2012), LLL: Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014), SIPAL: Sijoituspalvelulaki (747/2012) ja MLL: Maksulaitoslaki (297/2010).

Lahjoitusmuotoinen joukkorahoituksessa tiettyyn hankkeeseen tai projektiin rahasuorituksen tekevä taho ei saa mitään konkreettista vastiketta tekemänsä suorituksen vastikkeeksi. Rahankeräyslain mukaan rahankeräyksellä tarkoitetaan toimintaa, jossa yleisöön vetoamalla kerätään vastikkeetta rahaa. Peitellyllä rahankeräyksellä tarkoitetaan toimintaa, jossa on tosiasiassa kyse rahankeräyksestä, mutta joka pyritään saamaan näyttämään joltain muulta toiminnalta (esimerkiksi kaupankäynniltä).

Hyödykemuotoinen joukkorahoitus (toisinaan myös palkinto-, ennakko-osto-, ennakkotilaus tai vastikemuotoinen joukkorahoitus), jossa tiettyyn hankkeeseen tai projektiin rahasuorituksen Internetissä toimivan palvelualustan kautta tekevä taho saa vastikkeeksi esimerkiksi kopion hankkeen lopputuloksena aikaansaadusta hyödykkeestä tai oikeuden nauttia projektin lopputuotteena aikaansaadusta palvelusta. Hyödykemuotoinen joukkorahoitus on kuluttajansuojalain alaista toimintaa silloin, kun hyödykettä tai palvelua markkinoi ja sen tuottaa elinkeinonharjoittaja suhteessa kuluttajaan. Jos kyseisenlaista toimintaa harjoitetaan yksityisten tai elinkeinonharjoittajien välillä, toiminta on pitkälti sopimusvapauden piirissä, mutta myös kauppalaki voi tietyissä tilanteissa tulla sovellettavaksi tällaiseen toimintaan.

Vertaislainauksessa yksityiset henkilöt lainaavat määrittämänsä riskiprofiilin mukaisesti varojaan palvelualustan välityksellä toisille yksityisille henkilöille. Sen sijaan kuluttajaluotosta on

kyse silloin, kun elinkeinonharjoittaja katsotaan sopimuksen osapuoleksi ja elinkeinonharjoittaja myöntää kyseisen sopimuksen perusteella luoton kuluttajalle. Näin ollen rahoitusta lainantajilta lainanottajille välittävän palveluntarjoajan voidaan katsoa toimivan luotonvälittämisen sijaan luotonantajana etenkin, jos se kokoaa laajalta sijoittajajoukolta saamansa varat yhdeksi massaksi, jonka se itsenäisesti välittää kunkin yksittäisen lainantajan määrittämän riskiprofiilimukaisesti eteenpäin lopullisille lainansaajille.

Lainamuotoisessa joukkorahoituksessa yritys, muu yhteisö tai elinkeinonharjoittaja hakee krollista tai muutoin vastikkeellista vieraan pääoman ehtoista rahoitusta tietyksi lainaehdoissa tarkemmin sovituksi määräajaksi muilta yksityisiltä henkilöiltä, yrityksiltä, muilta yhteisöiltä tai elinkeinonharjoittajilta yleensä Internetissä toimivan lainamuotoista joukkorahoitusta välittävän palvelualustan kautta. Jos palveluntarjoaja ottaa vastaan luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaisia takaisinmaksettavia varoja ja antaa näistä varoista lainoitusta tai muuta rahoitusta toimijan omaan lukuun (myös vertaislainaus), toiminta edellyttää Finanssivalvonnan myöntämää luottolaitoksen toimilupaa ja on Finanssivalvonnan valvonnassa.

Sijoitusmuotoisessa joukkorahoituksessa rahoitusta hakeva yritys laskee sijoittajia varten liikkeeseen osakkeita, velkakirjoja tai muita rahoitusvälineitä (mukaan lukien hybridi-instrumentit) usein Internetissä toimivan palveluntarjoajan ylläpitämän palvelualustan välityksellä ja antaa vastaavasti yleisölle mahdollisuuden merkitä tai ostaa näitä arvopapereita palvelualustan toiminnallisuuksia hyödyntäen. Toiminta poikkeaa normaalista listautumisannista muun muassa siten, että liikkeeseen lasketuilla osakkeilla ei yleensä käydä kauppaa jälkimarkkinoilla eikä niihin liity merkintätakuuta.

Sijoitusmuotoisessa joukkorahoituksessa liiketoimintamallit ja järjestelyissä käytettävien rahoitusvälineiden muoto saattavat poiketa toisistaan huomattavasti, mikä voi vaikeuttaa lainsäädännöllistä arviointia. Sijoitusmuotoiseen joukkorahoitukseen mahdollisesti soveltuvaan säädöskehikkoon kuuluvat liiketoimintamallista riippuen ainakin (i) laki vaihtoehtorahastojen hoitajista, (ii) arvopaperimarkkinalaki, (iii) laki luottolaitostoiminnasta, (iv) sijoituspalvelulaki ja (v) maksulaitoslaki.

Lähde: HE 46/2016